

La Festa de la Fia-faia

El Consell Assessor de la Cultura Popular, del CPCPTC, es va reunir per a considerar la petició del poble de Bagà perquè la Fia-faia fos considerada Festa Patrimonial d'Interès Nacional. En un primer moment, va ser considerada com un element, de la màxima categoria, però element, de la Festa de Nadal. Va ser en rebre la comissió destacada pel poble de Bagà que vam poder escoltar les seves raons que ens van fer canviar d'opinió i considerar-la una festa.

Com ha estat això? Perquè evidentment forma part de les Festes de Nadal, però representa un desenvolupament específic d'una celebració molt original, que ha anat prenent més complexitat i arribant a ser una festa pròpia, característica de les viles que la celebren, de la mateixa manera que s'al·legava que la baixada de Falles d'Isil era considerada per si mateixa, la part central de la festa, dedicada a Sant Joan, o a Sant Quiric a Durro, que eren festes més àmplies, però que es caracteritzaven i diferenciaven precisament per tots els rituals al voltant de les Falles.

A Bagà, doncs, des de temps antics, trobem un tret característic de les festes que desenvolupen fogueres, en aquest cas a l'hivern. Perquè en el curs de l'any, les fogueres senyalen un progrés de la comunitat humana davant altres comunitats, com la fauna espiritual, de fades, janes i moltes altres, pel domini del terme municipal, de manera que al mig de l'hivern, el foc es reclou a la llar, a la porta de casa, passa per Sant Antoni i altres festes de gener, als carrers, places, per arribar per Sant Joan i altres festes de juny i fins d'agost, a la totalitat del terme municipal, als llocs més allunyats del nucli urbà, des dels quals s'instaura el

seu domini i s'esfuria els altres sers que hi puguin habitar.

No obstant, la Festa de la Fia-faia representa un altre ritual que es desenvolupa paral·lelament al del progrés del foc en cercles cada cop més amplis. Es tracta com altres festes, de Reis, i fins de Sant Jaume, a l'estiu, del guiatge

Fallaires al Siti, davant el foc abans d'iniciar la baixada.

AUTOR: XAVIER PEDRALS.

als difunts. Es tracta doncs, de considerar els temps de l'any en que hi ha un guiatge dels difunts, que volten pels encontorns i que podrien arrossegar els vius a aquest estat intermedi del futur de les ànimes.

El viatge vital després de la mort, tradicionalment, continua

per un període liminal, en què els parents, amics i veïns han d'ajudar l'ànima, què és incapaç ja, de merèixer, a trobar i seguir el camí per arribar a l'estadi d'avantpassat, de plenitud total, des d'on podrà ajudar els seus. Mentrestant dura el període liminal, l'ànima representa un perill per als seus i propers, ja què pot arrossegar-los al seu mateix estat, o fer-los emmalaltir. Per això es necessita un guiatge, en el moment de l'any oportú, quan és saó, quan les portes del món dels avantpassats és oberta.

En aquestos moments de l'hivern, trobem indicis d'aquest guiatge en moltes anades a rebre als Reis amb llums, sogues enceses que es fan giravoltar, torxes, fanals. En el cas de la Fia-faia, el mateix element què ha de cremar, representa tot un procés i dedicació que va molt més enllà del moment de la seva utilització. Es tracta de la selecció d'una herba determinada, del seu emmagatzemament, de la confecció de les faies, i d'una tradició de mestria transmesa

familiarment de generació en generació, ja que de no arribar a tenir la solidesa necessària no funcionaria pas.

Es dona l'explicació del ritual, pel costum dels vassalls d'anar acompanyar, tot fent-li llum al senyor de la vila. Però sembla més aviat, una justificació a posteriori, d'un ritual més antic.

Ens ho suggereix el fet del canvi d'edat dels portants de la Fia-faia, que en un principi eren joves i adults, i després van passar a ser infants. La infantil·lització d'una festa es correspon sovint amb el desig de treure-li ferro a un ritual adult, que les noves formes religioses, en un moment de canvi i aculturació, veuen com a propi de les pràctiques religioses anteriors i pertant, perilloses i fins demoníques. El tractament dels difunts, el seu guiatge i el culte als avantpassats ha estat gairebé sempre, el cavall de batalla entre dos universos religiosos, sobretot, quan un de nou substitueix l'anterior.

La infantil·lització és un recurs cultural que a vegades s'empra

també en aquestes ocasions. Ja no es tractarà més d'un culte, sinó d'un joc de nens, i la transmissió cultural, que es considera essencial, quedarà salvada de moment. Després, en el curs dels temps, pot ser fins i tot oblidada la funció ritual infantil·litzada, i recórrer altres camins impensats.

En el cas de la Fia-faia, l'explicació "històrica" juntament amb la infantil·lització de la festa, han canviat en el moment que el poble s'ha apropiat de la festa com d'un tret identitari per excel·lència, i la tornada al món adult, la cremada i joc del foc en un lloc fixat, ha pres el relleu a la transmissió als infants.

Per totes aquestes raons, i les que aporta l'estudi dels propis actants de la festa, amb la descripció dels seus moments i etapes, així com dels sentiments que les acompanyen i fins i tot, el caràcter identitari de voler mostrar la seva excel·lència als forasters qualificats, fan de la Fia-faia, una Festa completa, singular, entre altres de les mateixes arrels o desenvolupament, caracte-

rística del poble que la celebra i alhora digna de ser estudiada i considerada i de tenir-ne cura, ja què és una manifestació festiva extraordinària, record de moltes etapes històriques, però viva i evolucionant coherentment amb la societat que la celebra.

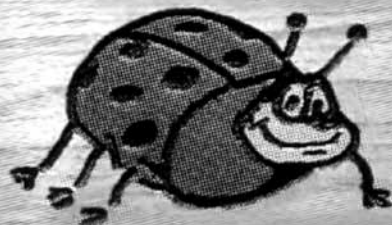
El fet que se solapi la seva celebració amb les Festes de Nadal, sense ser substituïdes ni contaminades per elements més globalitzadors, dona una alta vàlua a aquesta Festa, ja què és un índex de personalitat local, afirmada, malgrat la competència de festes generalitzants, la qual cosa fa creure en la renovació de la cultura popular i la seva força malgrat les interpretacions homogenitzadores dels poders centralitzants.

Josefina Roma

Professora Titular d'Antropologia. Membre del Consell Assessor de la Cultura Popular del CPCPTC de la Generalitat de Catalunya..

BAR "LA MARIETA"

Els desitgem
un bon Nadal
i una bona
Fia-faia

Sant Julià de Cerdayola - Tel. 661 741 293

www.fotoluigi.cat

Luigi disseny i fotografia d'alta qualitat
impresió de tot tipus de documents en grans i petits formats
foto-llibres venda de càmeres i accessoris multimèdia
FOTO foto-decoració video o cinema a DVD producció audio-visual
arxiu d'imatges objectes amb foto (àmplia gamma)

fotografia comercial, estands, exposicions...
estudi, reportatge, documental

fotoluigi.com
i més... visita la nostra web